

Orreaga

Turismo Bulegoa

Errota Zaharraren eraikina
(+34) 948 760 301 · oit.roncesvalles@navarra.es
www.turismo.navarra.es

- A** "Orreagako guduaren monumentua" (1978)
B "Bideko estela"
- Priore Etxea eta Erromesaren Bulegoa neguan
 - Kolegiatiko klaustroa, klaustrogaina eta estalkiartea
 - Kapitulua-gela – Antso VII.a Azkara erregearen panteoia
 - Kolegiatiko museo-altorra
 - Andre Maria kolegio-eliza
 - Espiritu Santuaren kapera edo Karlomagoren Ziloa
 - Santiago eliza
 - Itzandegia – Erabilera anitzeko aretoa
 - Erromesaren Bulegoa eta Aterpetxe
☎ +34 948 760 000 / +34 948 760 029 (neguan itxia, garai horretan 1 zenbakira joan)
www.alberguederoncesvalles.com
 - Errota Zaharra-Turismo Bulegoa

NON LO EGIN

- H1** **Hotela "Roncesvalles"**
☎ +34 948 760 105
www.hotelroncesvalles.com
- Hs1** **Landa-hotela "La Posada"**
☎ +34 948 790 322
laposada@roncesvalles.es
- Hs2** **Landa-hotela "Casa Sabina"**
☎ +34 948 760 012
casasabina@roncesvalles.es
- AT1** **Apartamentuak "Casa de los Beneficiados"** ☎ +34 948 760 105
www.casadebeneficiados.com
- NON JAN**
- 1** **Orreaga/Roncesvalles**
☎ +34 948 760 105
- 2** **La Posada**
☎ +34 948 790 322
- 3** **Casa Sabina**
☎ +34 948 760 012

BISITAK

Monumentu-multzoa

Kontsultatu ordutegia roncesvallesorreaga.blogspot.com webgunean. Erreserba egiteko, igorri Whatsappeko mezu bat 670289997 telefono zenbakira.

TXARTELDEGIA eta bisita-zerbitzua:

☎ +34 948 790 480 · auriaorreaga@gmail.com

Kolegio-eliza

Irekita 08:00etatik 20:30era, kultu-orduetan izan ezik.

Donejakue Bidea

- Sarbideak
- Oroigarriak eta gazta denda
- Iturria
- Aparkalekua
- Gasolindegia
- Tallerra
- Haur-parkea
- Informazio-panela

Komun publikoak

- Bankua, kutxazain automatikoa
- Osasun-etxea
- Farmaziak
- Supermerkatua
- Posta-bulegoa
- Estankoa
- Askaldegia

Hegaztiak eta ekoturismoa

Mendiko bizikletarako eta oinez egiteko ibilbideak

Auritz

- Hilerria
- Kultura-etxea ☎ +34 948 760 373
- Osasun-zentroa ☎ +34 948 760 300
- Udala
☎ +34 948 760 032 · www.burguete.es
- San Nikolas Barikoa eliza

NON LO EGIN

- H1** **Landa-hotela Loizu**
☎ +34 948 760 008 / +34 948 790 444
reservas@loizu.com
- Hs1** **Ostatua Burguete**
☎ +34 948 760 005
info@hotelburguete.com
- Hs2** **Ostatua Juandeaburre**
☎ +34 948 760 078
- CRh1** **Landa-etxea (logelak) Bergara**
☎ +34 948 760 044 / 618 032 232
casabergara@hotmail.com
- CRh2** **Landa-etxea (logelak) Don Jauregui de Burguete**
☎ +34 948 760 031
annacatari@hotmail.com
- CRh3** **Landa-etxea (logelak) Pedroarena**
☎ 680 879 679 / +34 948 760 164
ruralpili@gmail.com
- CRv1** **Landa-etxea (etxebizitza) Txikipolit**
☎ +34 948 760 019 / 607 815 587
meseverril@yahoo.es
- C1** **Kanpina Urrobi**. Aurizberri/Espinal
☎ +34 948 760 200 / 672 486 121
info@campingurrobi.com

AIREKO IKUSPEGIA

ORREAGAKO KOLEGIATA

ANDRE MARIA KOLEGIO-ELIZA

Orreaga

Orreaga eta Nafarroako errege-erreginak

Orreagako kolegio-eliza hasiera-hasieratik egon zen oso lotuta koroari. Izan ere, Gartztea Ramirez erregeak erraztu zuen bere fundazioa, berez gotzain-jatorrikoa bada ere. Bide beretik jo zuten haren ondorengoek ere, Antso Jakitunak eta Antso Azkarrak. Azken horrek sustatu zuen Andre Maria elizaren eraikuntza eta bere gorpuzkinak tenplu horren kapitulu-gelan daude. Frantziako lehen dinastiek Orreagako komunitateari ondasunekin eta errentekin laguntzen jarraitu zuten. Erdi Aroan handitu egin zen Orreagak botere politikoarekin zuen lotura. Hala, prioreek eragina zuten politika-kontuetan eta koroak prioreen izendapenean esku hartzen zuten. Orreagaren rol politikoak behera egin zuen Nafarroa Gaztelak hartu zuenean. Hala ere, prioreek eutsi egin zioten Gorteetako eserlekuari.

ORREAGAKO KOLEGIATA

Orreaga Pirinioetan dago, Frantziako mugatik hurbil. Mugarria da Donejakue bidean eta Andre Mariari eskainitako erromerien bilgunea.

Orreagako eraikinen artean **Andre Maria kolegiata** nabarmentzen da (5). Eliza XII. mendearen amaieran eta XIII.aren hasieran eraiki zuten Oroz-Beteluko kareharriekin eta Frantziako estilo gotikoarekin. Hiru nabeko oinplanoa du –erdikoa besteak halako bi da zabalean–, sei zatiko gangez estalia eta burualde pentagonalarekin.

Burualdeak beirate modernoekin apaindutako leihate gotiko handiak ditu. Fatxadaren ezkerreko aldean, jatorrizko defentsa-itxura duen dorre bat altxatzen da. Tenpluaren barnealdean, Orreagako Andre Mariaren irudia dago aldare nagusiaren burualdean; zurezko taila gotiko ederra da, zilarrez eta urre koloreko apaingarriz gaineztatu.

Jatorrizko klaustroa 1600. urtean eraitsi zen, gainean pilatutako elurra orondu orduz, eta XVII. mendean berreraiki zen. **Klaustroa** (2) ematen du garai bateko **kapitulu-gelak** edo **San Agustinen kaperak** (3), estilo gotikokoak; **Antso VII.a Azkarra erregearen hilobia dago haren erdian**. Hura estaltzen duen harlauza XIII. mendearen erdian egina dago, eta erregearen altuera izugarria adierazten du. Kaperaren burualdean, burdin-sare baten atzean, Navas de Tolosako guduan (1212) Miramamolinen denda inguratzen zuten kateak daude erakusgai. Kaperako beirateak 1912ko zaharberritze-lanaren emaitza dira, eta gudu harekin ikuspegi bat eskaintzen du.

Kolegiatiko klaustroaren aldamenen priore-etxea dago, XIX. mendean eraikia. Burualdean daude Orreagako kabildoaren gelak. 1983an azken komunitate erregularra ordeztu zuten kanoniko sekularrek osatzen dute kabildoa. Kontserbatu den eraikin zaharrena **Espiritu Santuaren kaperak edo Karломagnoren Siloa da** (6), estilo erromanikoan egina. Eraikinak oinplano karratua du eta arku diagonalen gainean eraikitako ganga. Kanoi-gangarekin estalitako kripta baten gainean dago eraikita. Espiritu Santuaren kaperaren aldamenen **Santuak eliza dago** (7), XIII. mendean eraikitako tenplu gotiko txikia; forma angeluzuzena du, eta burualde zuzena, gurutzeganga sinplearekin bi tarteetan. Florencio Ansoleagak eliza zaharberritu zuenetik Ibañetako San Salbatore ermitako erromes-ezkila dago zintzilik bere kanpai-horman.

Komplexua hainbat eraikin zibilekin osatzen da: **ospitale berria** (9), **museo-aitxorra** (4), **Itzandegia etxea** (8), **errotak zahar** (14), **benefiziodunen etxea** (12) eta **ostatu** (10).

Ospitale berria 1802 eta 1807 artean eraiki zuten garaiko estilo soilean. Erromesen egungo aterpetxea da. Aurretik, erromesak artzatzeko beste eraikin batzuk egon ziren. Horien lekukotza hainbat dokumentutan eta Andre Maria elizaren aurrean aurkitutako hondakinetan geratu da. **Museo-**

AURIZKO KALEA

SAN NIKOLAS BARIKOA ELIZA

Auritz

Auritz **“Pirinioetako lurralde basati-basatiens”**, Ernest Hemingwayk idatzitakoaren arabera; edertasun liluragarriko lekua da. **Donejakue bidearen babespean bizi den herria da** (horregatik du kale-herri itxura). Ehunka istorio bizi izan ditu iraganean, sorginkeria-aldi biziekin, eta bertatik igaro ziren erromatarren legioak, balizko “Iturrisa” hiria eraikiz, edo bertan garaitu zuten baskoiek Karломagno.

Auritz **aisia, kirola, natura eta historia da**, eta bere ibilbideen bidez leku paregabe eta magikoak ezagutzera eramango gaitu. Antzinako mugaz harandikoko gerren soinuak eta XVI. mendeko sorgina-akelarreen soinuak

liburutegia XIX. mendearen bukaerakoa da; lehenbiziko solairuan, artixoa eta liburutegia daude, espezialistentzat bakarrik zabalik.

Museoa beheko solairuan dago eta interes handiko piezak ditu. Denetan ezagunena, agian, Karломagnoren xake-jokoa izango da. Zilar urreztatuko eta esmaltatutako XIV. mendeko erlikia da, kondairak dioenez enperadore frankoarena izan zena. Harekin batera, balio handiko beste obra batzuk daude: XII. mendeko zilarrezko ebanjelio-liburua, Nafarroako Erdi Aroko urregintzako obra nagusia; Miramamolinen esmeralda deiturikoa, tradizioaren arabera Antso VII.a Azkarra erregeak Navas de Tolosako guduan errege moroari kendu zion bitxia; garai desberdinetako zilar urreztatuko bi kutxatila; «arantzena» deituriko erlikia; XVI. mendeko prozesio-gurutzea; eta altxoraren Andre Maria, zilarrez estalitako zurezko XIV. mendeko taila gotikoa. Pinturen artean hauek nabarmentzen dira: «Familia Santua», Luis de Moralesena, «Gurutztzaketaen triptikoa», El Boscoren eragina zuten XVI. mendeko taula, «Done Laurendiren Martirioa» eta «Nekaldiaren Erretaula», esmalte errenazentistarekin.

Itzandegia etxea (8), estilo gotiko hasiberrikoa, baliteke ospitale izateko eraiki izana. Orreagako eraikinen egokitapenaren beste adibide bat errota da. XVIII. mendean eraiki zen herriarrak gariz hornitzeko eta gaur egun informazio-bulego gisa erabiltzen da.

ORREAGAREN HISTORIA

Orreaga beti izan da pasaleku. Zeltak handik sartu ziren penintsulan eta, geroago, Bordele eta Astorga lotzen zituen erromatar bidea erabiltzen zutenak. 778. urtean, Luzaideko haitzartea Orreagako guduan lekuko izan zen. Gudu hartan, Errolan buru zuen eta frankoen nobleziako kiderik onenak zituen Karломagnoren armadaren atzealdea garaitu zuten baskoiek.

Hurrengo mendean gertatu zen bere historiako beste mugari bat: 813. urtean, Santiago apostoluaren hilobia aurkitu zuten Galizian, eta hortik gutxira hasi ziren leku guztiak kristauak Compostelarako erromesaldiak egiten. Donejakue-bideetako bat –gerora ezagunena– Pirinioetatik igarotzen zen Orreagan barrena. Erromesak artzatzeko xedez, XII. mendean ospitale bat eraiki zuten Ibañeta gainean, Iruñeko apezpikuaren eta Alfonsot Borrokalaria erregearen bultzadari esker. Gero, lautadan eraiki ziren aterpetxe-ospitalea eta Orreagako kolegio-eliza. Kanonikoen komunitate batek gobernatzen zituzten eta erromesak zaintzea eta babestea zuten xede. Erdi Aroan zehar, eraikin berriak altxatu ziren, eta kolegiatari garrantzi handia lortu zuten jabetzako lur zabalei eta gero eta erromes ugariagoei esker. XVII. mendetik aurrera, Orreagak Donejakue bidearen atzerapen paraleloa izan zuen eta, aldi berean, murriztu egin zen bere ondarea.

1983an, kanonikoak elizbarrutiko kabildo batera sekularizatu zituzten. Azken urte hauetan, **Santiagorako erromesaldien** susperraldiaren lekuko izan da kolegiata, eta askok aukeratzeko dute Donejakue bidearen abiapuntutzat. **Frantziako Donejakue bidea Europako Kontseiluaren Kultura Ibilbidea eta Gizateriaren Munduko Ondarea da**.

ORREAGAKO GUDUA

Orreagako gudua duela mila eta berrehun urte baino lehenago gertatu zen, 778. urteko abuztuaren 15ean. Karломagnoren armada erresumaren mugetatik harago egindako espedizio batetik itzultzen ari zela, baskoiek eraso zioten eta garaitu egin zuten. Euren hiriko herriak suntsitu izanaren mendekua nahi zuten iruindarrak eta Pirinioen beste aldeko baskoiek ziren. Azken horien botere frankoaren aurkako izaera erreboltaria VIII. eta IX. mendeko kroniketan dago jasota.

Ez dago ziurtasunik gudua lekuari buruz. Batzuek gaur egun Auriz-berri eta Auritz dauden lautadan kokatu dute (Errozabal, Erroko lautada; toponimo horretatik eratorritakoa izan daiteke antzinako Roçavals, gero Roncesvalles (Orreaga) bihurtu zena). Agian “Cisako portuetatik” eta Ben-

tarateik Donibane Garazirantz doan goi-bidean, edo agian behe-bidean, gutxi gorabehera Luzaiderantz egungo errepideari jarraitzen dion horretan. Zenbaitek “Infernu Bidea” izeneko lekuan ere kokatu dute. Hechoko goi-haranean (Huesca), eta baita ekialderago ere. Errolanen Kantaren bertsi zahararen arabera eta, mende bat lehenago, Donemiliaga Kukulako (Errioxa) monje ezezagun baten arabera, ekintza Orreagan gertatu zen.

Bertsio guztiak bat datoz kontu batean: erasoa atzealdeari egin zitzaioela, aurrealdea, Pirinioak zeharkatu ondoren, mendien beste aldean itxaroten zegoenean. Testuek Errolanen irudia nabarmentzen dute, erasoan hil zutena, historikoki Bretainiako markaren prefektua eta literaturan Karломagnoren iloba izan zena.

778 Orreagako bataila» erakusketa-zentroa

Zentroan bertan, hiru erakusketa daude:
■ Luzaideko sukalde tradizionalaren birsorkuntza.
■ Luzaideko bolanten erakusketa (Nafarroako Gobernuak Kultura-Intereseko Ondasun izendatuak).
■ 778 Orreagako bataila erakusketa.
www.luzaide-valcarlos.net • +34 948 790 117

ERROLANEN KANTA

Gertakari historikoak garaikideak hunkitu zituen eta haiei buruzko kronikak idatzi zituzten. Halaber, Erdi Aroko kontakizun epiko nagusietako bat inspiratu zuten: Errolanen Kanta.

Kantak historia eta geografia eraldatu zituen. Kantaren arabera, ez zen frankoen boterea hegoaldeko mugan sendotzea xede zuen espedizioa, Karломagnoren aparteko konkisten ataletako bat baizik. Karломagnok Espainia oso menderatu omen zuen, “mendi batean zegoen” Zaragoza izan ezik. Gerra gertakaria grina unibertsalek sortutako gatazkekin nahasi zen, hain zuzen ere, gorrotoarekin eta traizioarekin.

Gudua –kantaren arabera– Ganelón, Errolanen aitaordearen traizioaren ondorioz gertatu zen. Karломagnok, Errolanek eskatuta, Ganelón zeregin arriskutsu batera bidaltzea erabaki zuen Marsil Zaragozako errege jentilarengana. Ganelón haserretu egin zen eta mendeko desleiala antolatuta zuen: Errolanek gidatutako “hogei mila franko ausarten” atzealdea suntsitzea adostu zuen Marsilekin. Haitzarteetan, Errolanek eta bere kideek, tartean Oliveros zentzuduna, Turpin artzapezpiku ausarta eta hamabi bikoteak, “laurehun mila jentilez” osatutako musulmanen tropen erasoa jasan zuten. Zaldun onak izanik, ahitu arte borrokatu ziren. Errolanek ez zuen laguntza eskatzea erabaki dena galduta egon arte. Amaiera harrigarria, heroiak lepoan zeraman olifante edo adarra jo zuen; gero, “Durandal” ezpata suntsitzen ahalegindu zen jentilen eskuetan eror ez zedin, baina harria hautsi zuen eta bertan hil zen.

Karломagnok urruneko deia entzun zuen eta hari laguntzera joan zen. Beranduegi zen. Leialen heriotzagatik mendeko hartu eta Marsilen armada suntsitu ondoren, bere soldadu ausartak ehorztea eta Frantzia gozora ospetsuenen hilotzak eramatea baino ez zitzaion geratzen: Errolan, Oliveros eta Turpin Blayen (Bordele) lurperatuko zituen. Karломagnok Zaragoza konkistatzea izan zen mendekua. Akisgranera itzuli zenean, Ganelón epaitu eta hil egin zuten. Traidorearen amaierak kantaren amaiera ekarri zuen.

Mendeek kolegiataren inguruan kokatu dituzte kontakizunaren pasarte garrantzitsuenetako batzuk: zaldunaren azken ezpatakadek pitzatatutako haitzaren gainean eraiki zen eliza; Espiritu Santuaren kaperak gerlari franko asko eta askoren fosa edo panteoia hartu zituen. Kolegiatari protagonisten “oroitzapenak” bildu ditu: Errolan eta Oliverosen mazoak eta olifanteak, Turpinen zapatilak, Errolanen estriboa edo “Karломagnoren xake jokoa” (errealitatean XIV. mendeko erlikia). Enperadoreak Errolanen olifantea entzun zuenean “taula” horren gainean jokatzen ari omen zen.

INTERESEKO TELEFONOAK

Orreagako Santa Maria Errege Kolegiata +34 948 760 000
Kolegiatiko museo-aitxorra..... +34 948 790 480

AUTOBUSAK

ARTIEDA (Auritz, Zubiri, Larrasoaña, Iruña)
www.autocaresartieda.com +34 948 300 287
CONDA-ALSA (Donibane Garazi, Baiona eta Biarritz)
www.conda.es +34 902 422 242

TAXI: TELEFONOGUNEA..... + 34 616 252 090

Auritz + 34 670 616 190
Aurizberri + 34 649 725 951
Garralda + 34 609 411 449
Luzaide + 34 636 191 423
Mezkiritz + 34 609 436 226
Zubiri + 34 609 447 058

EKIPAJE-GARRAIOA

Jacotrans · www.jacotrans.es + 34 610 983 205
Correos +34 683 440 022
www.elcaminoconcorreos.com / paqmochila@correos.com
Nunca Caminaréis Solos - YNWA +34 628 125 463
www.ncsequipajes.com / ynwa@759@gmail.com

OSASUN-ZENTROAK

Auritz +34 948 760 300
SOS Navarra (larrialdiko deiak, doakoak) 112

Kolegiata

Aurizko Udala

Bunkerren ibilbideak

Erro-Roncesvalles Parke Mikologikoa